

Don Lorenzo Perosi.

V sredo, dne 3. februarija in četrtek, dne 4. februarija 1909

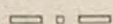
vsakokrat ob polu osmih zvečer

v veliki dvorani hotela »Union«

dva

velika koncerta

pod vodstvom gospoda koncertnega vodje Mateja Hubada.

Izvajal se bode prvič v Avstriji

ORATORIJ V DVEH DELIH:

„Rojstvo Izveličarjevo“

(Il natale del Redentore)

Za soli, mešan zbor in orkester zložil

DON LORENZO PEROSI.

Sodelujejo: Gospa Lili Nordgartova, primadona slovenskega gledališča (sopran — Marija), gospica Marija Peršlova, operna pevka slovenskega gledališča (alt), gospod Ferdinand Soeser, koncertni pevec z Dunaja (tenor — angelj), gospod Bogdan pl. Vulakovič, operni pevec slovenskega gledališča (bariton — pripovedovalec), pevski zbor »Glasbene Matice«, oddelek šolskega zbora »Glasbene Matice« in orkester »Slovenske Filharmonije«, pomnožen po učiteljih in članih »Glasbene Matice«. Vseh sodelujočih 240.

 Začetek vsakokrat točno ob pol osmih.

CENE PROSTOROM: Sedeži po 6, 5, 4, 3 in 2 kroni, stojišča po 1 K 20 h, za dijake po 60 h se dobivajo v trafiki gospe Češarkove v Šelenburgovih ulicah in na večer koncertov pri blagajni. Besedilo oratorija s prevodom, poljudno razlago in z biografičnimi podatki o slavnem skladatelju se dobiva istotam brezplačno.

A) Besedilo in prevod.

Prolog.

Zbor.

In nomine Jesu Christi. Amen.

V imenu Jezusa Kristusa. Amen.

Pripovedovalec in zbor.

Evangelicam historiam Domini nostri Jesu Christi cantemus, cui sempiterna sit laus et honor in saeculorum saecula.

Pojmo evangelijsko zgodbo Gospoda našega Jezusa Kristusa, kateremu bodi večna slava in čast na vekov veke.

Prvi del.

Oznanjenje.

Pripovedovalec.

¹⁾ Missus est Angelus Gabriel a Deo in civitatem Galilaeae, cui nomen Nazareth, ad virginem desponsatam... Joseph, ... et nomen virginis Maria. Et ingressus Angelus ad eam, dixit:

Poslan je bil angel Gabriel od Boga v galilejsko mesto, ki mu je ime Nazaret, k Devici, zaročeni... Jožefu, ... in Devici je bilo ime Marija. In angel pride k nji in ji reče:

Angel Gabrijel.

Ave, *Maria*, gratia plena, Dominus tecum, benedikta tu in mulieribus.

Zdrava, *Marija*, milosti polna, Gospod s teboj, blagoslovljena ti med ženami.

Zbor.

Ave, Maria.

Zdrava, Marija!

Pripovedovalec.

Quae cum audisset, turbata est in sermone eius; et cogitabat, qualis esset ista salutatio...

Ko pa to sliši, se prestraši njegovega govorenja; in premišljuje, kakšno bi bilo to pozdravljenje...

¹⁾ S. Luc., cap. I.

Angel.

Ne timeas, Maria; invenisti . . .
gratiam apud Deum. Ecce concipies
in utero et paries filium et vocabis
nomen eius Jesum.

Ne boj se, Marija; našla si milost
pri Bogu. Glej, spočela boš v telesu
in rodila Sinu in imenuj njegovo
ime Jezus.

Zbor.

Ave, Maria! . . .

Zdrava, Marija!

Pripovedovalec.

Dixit autem Maria ad Angelum:

Marija pa reče angelu:

Marija.

Quomodo fiet istud, quoniam
viram non cognosco?

Kako se bo to zgodilo, ko moža
ne poznam?

Pripovedovalec.

Et respondens Angelus dixit ei:

In angel ji odgovori in pravi:

Angel.

Spiritus Sanctus superveniet in
te et virtus Altissimi obumbrabit
tibi. Ideoque et quod nascetur ex
te sanctum, vocabitur Filius Dei.

Sveti Duh bo prišel vate in moč
Najvišjega te bo obsenčila; in zato
bo Sveto, ki bo rojeno iz tebe,
imenovano božji Sin.

Pripovedovalec.

Dixit autem Maria:

Marija pa reče:

Marija.

Ecce, ancilla Domini; fiat mihi
secundum verbum tuum . . .

Glej, dekla sem Gospodova; zgodi
se mi po tvoji besedi . . .

Zbor.

*Et Verbum caro factum est et
habitavit in nobis.*

*In Beseda je meso postala in
med nami prebivala.*

Zbor.

Magnificat anima mea Dominum.
Et exultavit spiritus meus in Deo
salutari meo.

Quia respexit humilitatem ancillae
suae; ecce enim, ex hoc beatam me
dicent omnes generationes.

Et misericordia eius a progenie
in progenies timentibus eum.

Fecit potentiam in brachio suo,
dispersit superbos mente cordis sui.

Deposuit potentes de sede et ex-
altavit humiles.

Moja duša povečuje Gospoda.
In moj duh se raduje v Bogu,
mojem Zveličarju.

Ker se je ozrl na nizkost svoje
dekle; zakaj glej, odslej me bodo
blagrovali vsi rodovi.

In njegovo usmiljenje traja od
roda do roda njim, ki se ga boje.

Moč je izkazal s svojo roko, raz-
kropil je napuhnjene z mislijo svo-
jega srca.

Mogočne je pahnil s prestola in
povišal je ponižne.

Esurientes implevit bonis et divites dimisit inanes.

Suscepit Israel puerum suum, recordatus misericordiae suae.

Sicut locutus est ad patres nostros, Abraham et semini eius in saecula.

Amen.

Lačne je napolnil z dobrotami in bogate je pustil prazne.

Sprejel je Izraela, služabnika svojega, in se je spomnil svojega usmiljenja.

Kakor je obljubil našim očetom, Abrahamu in njegovemu zarodu vekomaj.

Amen.

Drugi del.

Rojstvo.

Prolog: zbor.

¹⁾ *Fecundare, filia Sion, et exulta satis, filia Ierusalem. Halleluja. Ecce Dominus veniet, propheta magnus.*

Veseli se, sionska hči, in silno se raduj, hči jeruzalemska. Aleluja. Glej, Gospod pride, velik prerok.

Pripovedovalec.

²⁾ Factum est autem in diebus illis, exiit edictum a Caesare Augusto ut describeretur universus orbis; ... et ibant omnes, ... ut profiterentur singuli in suam civitatem. Ascendit ... Joseph a Galilaea ... in Bethlehem ...

Prigodi se pa tiste dni, da izide povelje od cesarja Avgusta, naj se popiše ves svet; ... in vsi gredo, da se popišejo, vsak v svoje mesto. Torej gre tudi Jožef iz Galileje v Betlehem.

Zbor.

³⁾ *Et tu, Bethlehem ... nequam minima es in principibus Juda; ex te enim exiet dux, qui regat populum meum Israel.*

In ti, Betlehem, nisi nikakor najmanjši med vojvodi Judovim!; zakaj iz tebe pride vojvoda, kateri bo vladal moje ljudstvo izraelsko.

Pripovedovalec.

... ut profiteretur cum Maria.

... da se popiše z Marijo.

Pripovedovalec.

Factum est autem, cum essent ibi, impleti sunt dies, ut pareret.

Prigodi se pa, ko sta tam, se dopolnijo dnevi, da ima poroditi.

¹⁾ Off. lit. Dom. (Cfr. Zach. IX, 9).

²⁾ S. Luc., cap. II.

³⁾ Mich., V. 2, S. Matt., cap. II, 6.

Pripovedovalec in zbor ljudstva.

*O Emmanuel, o Adonái, veni
ad salvandum nos, o Sapientia, o
Adonái!*

*O Emanuel, o Adonaj, pridi nas
rešit, o Modrost, o Adonaj!*

Pripovedovalec.

Et peperit filium suum primo-
genitum; et pannis eum involvit et
reclinavit ... in praesepio

In porodí svojega sina, prvo-
rojenca; in ga povije v plenice in
položi v jasli.

Zbor.

*Christum natum, Regem nostrum,
venite, adoremus!*

*Kristusa rojenega, Kralja našega,
pridite, molimo!*

Medigra.

Temna noč.

Pripovedovalec.

Et pastores erant in regione eadem,
vigilantes et custodientes vigilias
noctis super gregem suum. Et ecce
Angelus ... stetit juxta illos et cla-
ritas Dei circumfulsit illos et timu-
erunt timore magno. Et dixit illis:

In pastirji so bedeli v tisti okolici
in stražili po noči svojo čredo. In
glej, angel stopi k njim in obsije
jih božja svetloba in silno se pre-
strašijo. In jim reče:

Angel.

Nolite timere, ecce enim evan-
gelico vobis gaudium magnum, ...
quia natus est vobis ... Salvator; ...
et hoc vobis signum: invenietis in-
fantem pannis involutum et positum
in praesepio ...

Ne bojte se, zakaj glejte, oznanjam
vam veliko veselje, ker rojen vam
je Zveličar; in to vam bodi znamenje:
Našli boste Dete v plenice povito
in v jasli položeno.

Zbor angelov.

Gloria in altissimis Deo et in terra
pax hominibus bonae voluntatis.

Slava Bogu na višavah in mir na
zemlji ljudem, ki so dobre volje.

Pripovedovalec.

Et factum est, ut discesserunt ab
eis Angeli in coelum, pastores lo-
quebantur ad invicem:

In zgodi se, ko odidejo angeli
od njih v nebesa, pravijo pastirji
med seboj:

Zbor.

Transecamus usque ad Bethlehem
et videamus hoc verbum, quod factum
est, quod Dominus ostendit nobis.

Pojmo do Betlehema in poglejmo
to reč, ki se je zgodila, ki nam jo
je oznanil Gospod.

Pripovedovalec.

Et venerunt festinantes: et inve-
nerunt Mariam et Joseph et infantem
positum in praesepio.

In urno pridejo in najdejo Marijo
in Jožefa in Dete v jasli položeno.

Molitev in počesčenje (himna).

Zbor in solo.

¹⁾ *Jesu, Redemptor omnium,
Quem lucis ante originem,
Parem Paternae gloriae
Pater supremus edidit.*

*Tu lumen et splendor Patris,
Tu spes perennis omnium,
Intende quas fundunt preces
Tui per orbem servuli ...*

*Hunc astra, tellus, aequora,
Hunc omne, quod coelo subest,
Salutis auctorem novae
Novo salutat cantico ...*

*Jesu, tibi sit gloria,
Qui natus es de Virgine,
Cum Patre et almo Spiritu
In sempiterna saecula.*

*O Jezus, vsem Odrešenik!
Še luči svet se ni iskril,
Ko tebe Oče je rodil,
In njemu v slavi si vrstnik.*

*Odsvit in luč Očetova,
Vseh dobrih nada radostna,
O naj bo mil obraz nam tvoj,
Ko zreš v molitvi narod svoj.*

*Glej, zvezde, zemlja in morje,
In kar pod nebom biva še,
Zveličarja naj te stavi
In v hvalni spev izliva se.*

*Naj Tebe, Jezus, vse slavi,
Ki iz Device rojen si;
In kdor te ljubi, hvali naj
Očeta z Duhom vekomaj.*

Zahvalna himna.

Zbor.

Te Deum laudamus, te Dominum
confitemur.

Te aeternum Patrem omnis terra
veneratur.

Tibi omnes angeli, tibi coeli et
universae potestates ... incessabili
voce proclamant: Sanctus, Sanctus,
Sanctus Dominus Deus Sabaoth ...

Te gloriosus apostolorum chorus ...

Te martyrurum candidatus laudat
exercitus ...

Patrem immensae majestatis;

Venerandum tuum verum et unicum
Filium,

Sanctum quoque Paraclitum Spi-
ritum.

Tu Rex gloriae, Christe!

Tu ad liberandum suscepturus
hominem non horruisti Virginis
uterum ...

Tu ad dexteram Dei sedes, in
gloria Patris ...

Per singulos dies benedicimus te ...

Tebe Boga hvalimo, tebe Gospoda
poveljučujemo.

Tebe večnega Očeta časti vsa
zemlja.

Tebi vsi angeli, tebi nebesa in
vse oblasti neprenehoma prepevajo:
Svet, Svet, Svet si ti, o Gospod,
Bog vojnih čet.

Tebe apostolov preslavni zbor ...

Tebe mučencev hvali sijajna
vojska

Očeta neskončnega veličastva;

Častitega tvojega Sina, pravega
in edinega,

Svetega tudi Duha tolažnika.

Ti Kristus, si kralj veličastva.

Ti se nisi branil učlovečenja v
telesu Device, da si odrešil človeka.

Ti sediš na desnici božji, v slavi
Očtovi.

Dan na dan tebe slavimo ...

Zadnji zbor.

*Fecundare, filia Sion, et exulta,
filia Jerusalem, quia venit Dominus
tuus et regnabit usque in aeternum.
Gloria, gloria!*

*Veseli se, sionska hči, in raduj
se, hči jeruzalemska, ker tvoj Go-
spod pride in bo kraljeval na veke.
Slava, Slava!*

¹⁾ Iz himne o rojstvu.

B) Poljudna analiza oratorija.

Lorenzo Perosi je ustvaril nov, modern slog oratorija. Dočim so Bach, Haendl in drugi skladali oratorije v koncertantnem slogu in podajali pojedinim osebam ali skupinam samostojne stavke, arije, duete, tercete, zborove stavke, Perosi ne išče v tem efektov, marveč vse podredi ideji in vse misli oratorija razvija organično.

Oratorij »Rojstvo Izveličarjevo« sestoja iz dveh delov.

I. del.

Začetek tvori stavek: **In nomine Jesu Christi** (v imenu Jezukrista). Vajeni smo pričetkom velicega dela čuti introdukcijo, ki nekako vsebuje glavne motive dela samega; Perosi ne mara dolzega uvoda, želi pa, da poslušalci misli in čustvovanje hitro obrnejo na nabožno tvarino. Človek ima vtis, kakor da nam avtor veleva prekrizati se, odsloviti vsakdanje misli in se pripraviti na premišljevanje visokih resnic.

Prolog obsega poziv, v veličastnih besedah in spevih opevati rojstvo našega Gospoda, komur gre »laus et honor« — slava in čast na veke.

Oznanjenje. Viole se dolgo vrsto taktov držé tona C, ki naj predstavlja zemljo, lesni inštrumenti pa svirajo gori v višavah. Pripovedovalec (bariton) prične z evangelijskim besedilom: »Angelj Gabrijel je bil od Boga poslan v mesto Nazaret v Galileji« ... Trobila svirajo fanfare, napovedujoč prihod nebeskega, knežjega poslanca »k devici, ki ji je bilo ime Marija.« Orkester izraža v prekrasnih melodijah in harmonijah lepoto in vzvišenost Marijinega imena. V nežnih harmonijah se slika vdanost Marijina. Zdajci se oglasi angel iz silnih višav in pozdravi Marijo: »Ave Maria, gratia plena!« Na zemlji se oglasi zbor in trikrat stopnjuje presrčni »Ave« v pozdrav Mariji, iz zemlje proti nebu navzgor.

»Marija se prestraši.« »Storico« (pripovedovalec) opisuje njen dušni nemir in tudi orkester izraža presenečenje, zadrego, v katero je pripravil blago devico nenavaden pozdrav.

Pozavne zarišejo veličje situacije in zopet se oglasi angel: »Ne timeas« — ne boj se, Marija, našla si milost pri Bogu ... rodila boš sinu, ime mu daj Jezus.« — Glasba postaja sferična in oznanja radost in veselje.

Zbor zopet trikrat pozdravi sveto Devico s presrčnim »Ave«.

V orkestru nastane nemir, vprašanje še ni pojasnjeno: »Quommodo fiet« — kako se bo to zgodilo, ker ne poznam moža? V glasbi se pojavlja strah, sramežljivost in milina Marijinega značaja.

Tedaj povzame angel besedo v preroškem tonu: »Spiritus sanctus« — »sv. Duh te bo obsenčil ...« Orkester izraža v odločnih, lapidarnih postopih božji sklep.

Tedaj se vklone Marija božjemu sklepu: »Ecce ancilla« — dekla sem Gospodova — in zbor zapoje v koralnem unisono: »Et verbum caro factum est« — in Beseda je postala meso. —

Orkester se stopnjuje v vedno bolj navdušenih fanfarah in doseže višek v slavošpevu »Magnificat« — Moja duša poveličuje Gospoda, — ki ga pričena sedmeroglasni zbor, nadaljuje čveteteroglasni zbor menjaje se s štirimi solisti. Konec »Sicut locutus est« — kakor je govoril našim očetom — se izvrši v staroklasičnem à capella-slogu brez orkestra v takih postopih harmonije, kakršni so bili običajni v 15. in 16. stoletji.

II. del.

Prolog k drugemu delu je pastoralna glasba. Himna »Jucundare filia Sion« — raduj se Sijonska hči — je slavospev Mariji v nežnem italijanskem slogu, v krasoti italijanskih melodij. Nato osmeroglasni zbor, ki se stopnjuje do veličastnega izraza »Jucundare!«

Poigra je zopet ljubka pastorala, kakor v začetku.

»Storico« pripoveduje, da je izšel ukaz od cesarja Avgusta za popis ljudstva, in šli so vsi — vsak v svoj rodni kraj, Jožef v mesto Betlehem. »Storico« še ni izvršil stavka, že ga prekine zbor z reminiscenco nekdanjega prerokovanja o Betlehemu: »Ti Betlehem, zemlja Judova, nikakor nisi najmanjša med vojvodi Judovimi, ker iz tebe izide vojvoda, ki bode vodil ljudstvo moje izraelsko.«

Orkester slika v malem fugatto prihod ljudstva v mesta. V tem so se spolnili Marijini dnevi. Ljudstvo je tudi pri tej priliki v izrazitih vzklikih klicalo po Odrešeniku: »O Emanuel, O Adonai, pridi nas rešit!« Cela, sledeča glasba izraža silovito hrepenenje po Odrešeniku. Zelo je zanimivo, kako izraža Perosi nedostatek kulture v narodih pred Kristovim rojstvom in neumerjeni način ljudskega hrepenenja po Odrešeniku. Kakor neizobraženec ne pozna pravil harmonije niti umerjenosti ritma, istotako zapusti mojster Perosi dosledni ritem in predpisuje zapored $\frac{1}{4}$, $\frac{3}{4}$, $\frac{2}{4}$ in zopet $\frac{1}{4}$ takt ter v vspretnih kvintah in oktavah slika neharmonične vskljike ljudstva; vmes pa se oglašča mogočen trobentni glas, češ: Umirite se, vtolažite se, saj vam je Odrešenik obljubljen in bliža se čas njegovega prihoda. Orkester nadaljuje v tem duhu, potem se pa pomiri in čuje se lepa, čustvena melodija, ki irraža pričakovanje veselega prigodka.

»Storico«: »Et peperit filium suum« — Rodila je Sinú, ga povila v pleničice in položila v jaslice ... Zbor zakliče: »Christum natum« — Krista — rojenega — kralja našega — pridite — molimo! Najlepši stavek celega oratorija. Violine obigravajo v silnih visočinah harmonijo, kakor da nebeški svit obsipa celo scenerijo. Vdanosten in skrajno čutapolen je spev: Pridite molimo! — Oboa ponavlja motiv »Jucundare«, ves čas obigrana od prej imenovanih violinskih figur.

Notte tenebrosa. Slika se nočna temina; zdaj pa zdaj se oglasé piščali pastirjev, ki čujejo pri čredah: Oboa, flavta, angleški rog, klarineta. V malem fugatto se razvije pastoralna glasba.

Naenkrat se prikaže angel v svetlobi božji. To svetlobo, »Claritas Dei« lepo izraža godba; a riše tudi strah pastirjev. Angel v visokih legah naznanja rojstvo Odrešenikovo: »Nolite timere« — ne bojte se! In zdajci je bila pri angelu množica nebeške vojske, ki so hvalili Boga in peli: »Gloria in excelsis Deo!« Vmes se oglašča melodija »Jucundare«.

Pastirji pojó v moškem zboru: »Pojdimo do Betlehema in pogledjmo to reč!« Jako zanimiv je ta pastirski zbor; sklenejo iti v Betlehem, a ne poznajo pota. Nekateri pojo v c-dur, drugi v g, tretji v f, a-mol, zopet c-dur; šele pri besedah »quod Dominus ostendit nobis« — ki nam jo je Gospod dal na znanje — se odloči tonovi način in pot.

Nato orkester izraža potovanje pastirjev; našli so v Betlehemskem hlevu Dete — položeno v jaslice, pokleknili predenj in ga molili: »Jesu, Redemptor omnium« — božična himna, ki s ponižnim in mirnim izrazom slika čustvovanje pastirjev. Bas naznanja v četrtninskih postopih prihod novih prišlecev. Konec himne je à capella-stavek.

Mogočni »Te Deum« tvori konec oratorija. Zbor prične unisono s koralnim motivom, temu sledi osmoglasen, fugiran stavek, ki se razvije v daljši, jako mogočen spev s sklepnim motivom »Jucundare filia Sion!«

Po kratki orkestralni poigrji se začujejo pianissimo-stavki prejšnje sferične harmonije angelskega petja, ki se polagoma zgloblja proti nebu.

P. H.

C) Perosi.

Lorenzo Perosi je bil rojen 21. decembra 1874. v mestu Tortona v Piemontu. Že v ofroških letih je kazal nenavadno zanimanje in nadarjenost za glasbo, za katero je imel v svoji, sicer ne bogati, a številni rodovini prilike dovolj, kajti njegov oče je bil kapelnik stolnice v Tortoni, jako učen in resen muzik, izvrsten organist. Ta mu je znal vdahnuti vnemo za solidno in resnobno glasbo. Mogočni družinski vpliv je nemalo pripomogel, da je Perosi postal oni kremeniti, muzikalni značaj, ki se dandanes najde malokje.

Glasbeno ozračje v družini je navdihnilo srce mladega Perosi-ja z živim hrepenenjem po temeljiti glasbeni izobrazbi. Ta okoliš je vpoštevati na vsak način, sicer bi bilo nemogoče umeti, da se je Perosi v mladih letih povspel do umetnika prve vrste.

Prvo glasbeno izobrazbo je prejel Perosi od svojega očeta, ki je mladeniča uril v glasovirju, na orglah, obenem ga vpeljal v harmonijo in ga seznanil z elementi kontrapunktike. Ta nauk je trajal od Perosijevega 6.—17. leta. Temeljito je predelal Clementi-ja, Lemmens-a, Cherubini-ja in Bach-a. Za študije Bachovih fug je podtaknil domačemu glasoviru pedal in se vežbal celo zimo.

Perosijev biograf piše: »Orgle so mu bile najljubši inštrument in kdor ga je čul improvizirati na orglah, moral je prejeti neizbrisljiv vtis mistične ekstaze.

Od očeta je prejel Lorenzo Perosi tudi vzvišen pojem o liturgični glasbi, ki je bila do najnovejših časov prezirana in zanemarjena tudi po najslavitejših italijanskih korih. S tem visokim pojmom si je, še preden je začel sloveti s svojimi oratoriji, pridobil ugled gorečega reformatorja cerkvene glasbe. V tem smislu je pred njim deloval De Santi, ki je Perosija poznal kot mladeniča in si mnogo obetal od njega. Sedaj delujeta skup v komisiji, ki jo je imenoval papež Pij X. v povzdigo cerkvene glasbe.

S štirinajstimi leti je dobil v roke *Carissimi-jevega* »Jefteja«, ob čegar mehkih in ganljivih zvokih je morebiti prvokrat sanjal o idealu svojih oratorijev.

Ko je dosegel petnajst let, pošlje ga oče k prvim skušnjam v glasbeni licej v Rim, kjer so mu ploskali učitelji radi njegove nenavadne zmožnosti kot pianist, skladatelj in improvizator. Po letih 1888.—89., ktere je preživel še pod očetovim vodstvom, gre za nekaj mesecev k mojstru *Michele Saladino*, slovečemu učitelju kontrapunkta in fuge na Milanskem konservatoriju. Ta je pregledal njegove naloge in mu jih vračal brez poprave. Čudovit in redek vzgled didaktičnega takta, ki naj bi ga pedantični in nevoščljivi učitelji in kritiki imeli vedno pred očmi, kadar bi imeli v imenu suhe teorije obsoditi genijalno in umetnostno nadahnjeno delo radi malenkostnih hib.

Z izvrstnim in vestnim svojim učiteljem je ostal Perosi tudi potem še v stiku, ko je šel l. 1890. na povabilo opata *d' Ogremont de la fontaine* in prijorja *Amelli-ja* na Montecassino poučevat glasbo v semenišču in zavodu.

Bivanje na Montecassino je mogočno vplivalo na njegovo glasbeno izobrazbo in duhovni poklic. Po enem letu je Perosi zapustil opatijo, ker so ga vojaški nabor in druge razmere klicale nazaj v Tortono. Na Montecassino, v sloveči benediktinski opatiji, je zapustil neizbrisen spomin in ostal z ondotnimi menihi v najpriskrnejši zvezi; sklenil je sam pri sebi, da hoče, če doseže mašniško čast, ondi obhajati primicije, toda ni mu bilo dano izvršiti to namero. V nekako nadomestilo je pozneje, t. j. l. 1898., obiskal opatijo in zdelo se mu je, kakor bi bil s tem obiskom, ki je toli razveselil redovnike in učence, izpolnil svojo obljubo.

Po svojem povratku v Tortono je Perosi pridno nadaljeval svoje študije, leta 1892. se vpisal na konservatorij v Milan in že po dveh mesecih napravil licencijat iz harmonije, kontrapunkta in fuge.

Meseca januarija leta 1893. se je podal v Regensburg v šestmesečni glasbeni tečaj Cecilijinega društva, kjer ga je dr. Haberl vpeljal v vokalni kontrapunkt in ga temeljito seznanil s Palestrinovim slogom.

Kmalu po svojem povratku v Italijo je prejel iz Regensburga vabilo, da bi prišel nazaj v društveno šolo kot profesor orgljanja. Toda, ker se ni mogel ločiti od svoje domovine in svojih dragih, je rajši sprejel ponudbo škofa iz Imole, da prevzame pouk petja v semenišču, ki se je bilo ravnokar na novo ustanovilo. V Imoli je z veseljem poučeval gojence in čedalje bolj čutil poklic za duhovski stan, ki se mu je javljal že nekaj časa sem. In baš v Imoli je oblekel talar meseca aprila 1894. in pričel z bogoslovnimi študijami v istem semenišču.

V tem času mu ponudijo mesto profesorja na konservatoriju v Parmi, a odbil je ponudbo. Odzval pa se je vabilu v Benetke, kamor so ga poklicali, da vodi ono zgodovinsko-slovečo kapelo pri sv. Marku, zacvelo posebno po mojstru *Giov. Tebaldini-ju*. Od leta 1894. naprej so bile Benetke njegovo navadno bivališče in torišče in svetovna bazilika sv. Marka, okrašena z zlatimi mozaiki, mu je bila najdražje zavetje, v katerem so se mu porajale umetniške sanje. Tej baziliki in njenemu pevskemu zboru je odslej posvetil vse svoje moči, vso svojo vednost. Tukaj je zlagal v mladeniški navdušenosti cerkvene in nabožne skladbe in čedalje bolj spopolnjeval prvine.

V Benetkah si je pridobil s svojo izredno nadarjenostjo in osebno ljubeznjivostjo mnogo dragocenih prijateljev. *Enrico Bossi* (čigar »Canticum canticorum« se je pred par leti izvajal v Ljubljani), izborni vodja liceja »*Benedetto Marcello*«, mu je skazoval in mu še skazuje najsrčnejše prijateljstvo, katero mu Perosi vrača iz cele duše.

Perosi je porabil vsako priliko, da bi izpopolnil svojo glasbeno izobrazbo. Leta 1894. je šel v slavno opatijo Solesmes na Francosko, staro benediktinsko šolo za gregorijanski koral. Tu ga je D. Mocquereau vpeljal v skrivnosti glasbene paleografije.

Ves čas pa je vestno nadaljeval bogoslovne študije, bil posvečen v mašnika in daroval dne 22. septembra 1895 v Loreti prvo sv. mašo. Od tega dne je teklo mojstrovo življenje v tihoti in delu, v molitvi in učenju do l. 1897., ko mu je providencijska prilika prvikrat pomogla do slave.

Beneški patrijarh, kardinal Sarto (sedanji sv. oče), je s pismom 2. novembra 1896. oznanil svoji duhovščini in vernikom evharistiški kongres, ki naj bi se vršil v Benetkah naslednje leto. Meseca maja 1897. je bil kongres slovesno razglašen in napovedan za mesec avgust v cerkvi S. Giovanni e Paolo. V Perosi-jevi glavi je zablišnila misel, da bi za to slovesnost, ki se je imela vršiti kar najsijajnejše, glasbeno obdelal evangeljsko pripoved o po-

stavitvi sv. R. Telesa. Izbral si je besedilo sv. Marka evangelista in delo započel ter srečno dovršil meseca maja 1897. Skladba se je izvajala dné 9. avgusta v cerkvi S. Giovanni e Paolo s sijajnim vspehom in ob velikanski vdeležbi občinstva. Skladba je naredila tako globok vtis, da so jo imenovali »razodetje«. Kritiki so izražali prepričanje, da se je pojavil velik talent, od katerega je pričakovati najbolje, in niso se varali.

Preden so pa skladbo »Coena Domini« izvajali pri gori omenjeni slavnosti, je složil Perosi že drugo daljšo skladbo »La morte del Redentore« (prvotno imenovana »Ad Calvariam«), ki je potem skupno z oratorijem »In Monte«, zloženim meseca septembra 1897., tvorila prvi oratorij »La passione di Christo«. Ta oratorij se je izvajal prvokrat v Milanu v cerkvi »Delle Grazie«, zgodilo se je pa takole:

V Milan je bil napovedan kongres za cerkveno glasbo in izvrševalni odbor, kateremu je bilo iz posebnih razlogov do tega, da se dne 3. decembra pri pontifikalni maši v cerkvi sv. Ambrozija proizvajajo kak modern avtor, se obrne do Perosi-ja. Leta se je odzval in je v desetih dneh zložil mašo, posvečeno sv. Ambroziju. Ta maša, najboljše njegovo delo, ima krasna mesta, zlasti Sanctus je odličen po čustvovanju in obliki. Kot nagrado za trud je mojster Perosi odboru stavil pogoj, da se o priliki kongresa izvaja njegova »Passione«, katero skladbo imenuje sam »Trilogijo«, vsekako radi treh različnih dob, v katerih jo je zložil. Ker se je odbor spominjal velikanskega uspeha, ki ga je imel Perosi v Benetkah s svojo »Coena Domini«, je takoj sprejel pogoj in tako je mesto Milan dalo mojstru priliko, da je pokazal svojo visoko glasbeno izobrazbo in svoj genij s tem homogennim delom. Prvo proizvajanje, ki ga je vodil avtor sam, je imelo popoln uspeh. Vtis resne in mile glasbe v poltemni cerkvi delle Grezie je bil globok in silen in zanimanje zanjo je rastle in rastle je vdeležba od strani občinstva v dveh naslednjih proizvajanjih. Časnikarstvo je umelo važnost glasbenega dela, ki je vzbujalo po celi Italiji novih nad za glasbeno umetnost. Vodstvo konservatorija je oprostilo gojence nekterih ur pouka, da so mogli prisostvovati oratoriju.

Perosi se je prepričal v Milanu, da je našel pravo pot, tedaj je ostal na njej in zložil nov oratorij »Trasfigurazione« t. j. »Spremenjenje Gospodovo«. Perosi jo je igral jednemu svojih prijateljev in ta popisuje prizor takole: »Ko mi je igral z vzosom in čudovitim koloritom svojo novo skladbo, kazal z glasom in igro najrazličnejše orkestralne etekte, jo spremljal z živim očesom, z mimiko v obrazu, bil je sam zadovoljen s svojim delom in se ga veselil s tisto otroško priprostostjo, ki je tem ljubeznivejša, čim manj jo navdaja skriti napuh.«

Navdajal ga je en sam strah, namreč, da v tako kratkem času prvemu delu sledi drugo. Ne bi hotel, da mu kdo oponese fenomenalno naglico, s katero je delo zamislil in dovršil in mu radi tega morda očital, da je delo površno in nepopolno. »La Trasfigurazione« se je prvokrat izvajala v Benetkah dné 20. marca 1908. v dvorani »della Mostra internazionale«, ki jo je dal na razpolago magistrat. Prihitela je vsa Benečanska elita, navzoč je bil kardinal Sarto, ki je gojil za Perosi-ja pristrčno, očetovsko ljubezen, prisostvoval je polnoštevilni občinski svet Benečanski. Bil je za mesto velik dogodek, za Perosi-ja velikanski triumf. Časnikarstvo je z zadovoljstvom konstatiralo, da so se v »Trasfigurazione« vresničile vse nade in najstrožji kritiki so se pohvalno izražali o novi obliki glasbene umetnosti.

Vendar se »Trasfigurazione«, ki jo je vzela v zalogo casa Riccordi, ni več tolikokrat izvajala in krivda (felix culpa) je bila na mojstrovni strani,

kteri je pripravljaj tretji oratorij »La risurrezione di Lazzaro«. Ta oratorij se je izvajal 27. julija in je tako navdušil občinstvo, da je (gotovo po krivici) zatemnil prejšnji oratorij la Trasfigurazione. Večer 27. julija je vreden spomina. Dovolj bodi, če povemo, da je bil Perosi klican osemindvajsetkrat in da se občinstvo kar ni hotelo raziti, marveč je ploskalo brez konca in kraja. Trije komadi so se ponavljali v prvem delu, štirje v drugem. Bariton Kaschmann, od neba izvoljeni umetnik, ki je pel vlogo Kristovo, je kar očaral občinstvo. Od onega večera je pričel oratorij »La risurrezione di Lazzaro« potovanje po svetu.

Koncem oktobra 1898. je bilo dovršeno novo delo: La risurrezione di Christo. Perosi je obljubil premijero mladeniškemu društvu Circolo di S. Pietro v Rimu v dobrodelen namen. Oratorij se je proizvajal 13. decembra 1898. v Konstantinovi baziliki svetih apostolov; zbran je bil cvet večnega mesta in največji umetniki, kakor Sgambati, Mugnone, Marchetti, Mascagni, Mascheroni in drugi. Vspeh je bil tako velikanski, da je papež Leon XIII. Perosi-ja imenoval kapelnikom zgodovinsko-slavne Sikstinske kapele in mu tako podelil privilegirano mesto med vsemi umetniki svetá. Perosi se je z vso energijo lotil preustroje kapele in jo v kratkem času povzdignil do nenavadnega viška.

Leta 1899. je Perosi zložil nov oratorij »Il Natale del Redentore« t. j. Rojstvo Izveličarjevo, ki se je prvokrat z velikim vspehom izvajal meseca septembra istega leta v Como v navzočnosti kraljeve dvojice. Kralj si je dal predstaviti mladega umetnika, mu čestital na krasnem delu in nihče, ki je bil navzoč, ne pozabi trenutka, ko je kralj umetnika pobožal po mladih licih. To delo se je izvajalo pozneje v Milanu, Turinu, Rimu in drugih mestih, meseca septembra 1901. v bližnjem Vidmu, kamor se je podalo nekaj naših rojakov, med njimi koncertni vodja g. Matej Hubad. Vsi so prišli navdušeni nazaj in sad te navdušenosti je sedanje izvajanje »Rojstva Izveličarjevega« v Ljubljani.

Temu oratoriju sta sledila še dva druga: »La Strage degli Innocenti« in »L'Entrata di Christo in Gerusalemme«.

Prošlo leto je šel Perosi na otok Korziko iskat novih motivov operi, ki jo bojda želi započeti.

Tako dela Don Lorenzo Perosi neutrudno in vedrega čela, ko bi pač lahko mirno počival na lavorikah svoje slave. Vspehi in slava zanj niso bili pogubni, on vé, kaj mu veleva dolžnost. Njegovi rojaki pričakujejo od njega novih umetniških del, ki ne umró s stoletji.

P. H.

Č) Nekoliko podatkov o oratoriju in njega zgodovini.

Oratorij moramo brezdvomno prištevati k najznamenitejšim in najzanimivejšim pojavom v celi glasbeni zgodovini. Je neka vrsta glasbe zase in sicer ena najplemenitejših vrst umetne glasbe. Pol dramatična, pol epično-lirična. Stoji v sredi med posvetno-operno in strogo cerkveno-liturgično glasbo. V oratoriju nastopata združeno vokalna in instrumentalna glasba. Od opere se razlikuje oratorij prvič po snovi, ki je največkrat duhovna, in dalje po tem, da se vrši proizvajanje oratorijev brez vsakega sceničnega aparata. Vzvišeni in naravnost sveti dogodki iz življenja Jezusovega in

svetnikov, dalje zgodbe iz stare zaveze, potem pa semtertje tudi drugi obče zgodovinski znameniti in plemeniti dogodki se nam tu podajajo v velikih glasbenih slikah. Važno vlogo ima predvsem orkester, pa tudi zbor in osebe, ki nastopajo v oratoriju, pojoč svoje vloge; za zvezo med posameznimi dejanji pa skrbi »pripovedovalec« (storic).

Prvič se je pojavil oratorij koncem 16. stoletja. V tem času (1558) je sv. Filip Neri ustanovil v Rimu kongregacijo »del oratorio«, ki jo je papež Gregor XIII. potrdil l. 1585. Zbirališče oratorijancev je bilo od l. 1564. v oratoriju (molitvenici) samostana sv. Jeronima, od l. 1583. pa v oratoriju Matere Božje v Vallicelli. Pri teh sestankih se je molilo, so se vršila berila, oz. predavanja iz sv. pisma in se je pelo. Rimska skladatelja Animucci in Palestrina sta zlagala zboré (lodi spirituali) za te oratorijanske skupščine. Petje pri teh sestankih je torej nekak izvor poznejšim veliko-obsežnim, umetnoglasbenim oratorijskim skladbam.

Prvo delo te vrste, ki je že kolikortoliko imelo obliko oratorija, je *Emilio del Cavalieri-jeva*, »Rappresentazione di anima e di corpo«. Zloženo je moralo biti to delo prav v zadnjem letu 16. stoletja, ker takoj po smrti Cavalierjevi je izdal to delo Guidotti l. 1600. Od tega časa datirata oratorij in opera, ki so ju skladatelji pisali v preprostem homofonnem, spremljajočem glasbenem slogu nasproti prejšnjim z grozno umetnim kontrapunktom prepletanim in naravnost preobloženim večglasnim zborovim skladbam.

Velik korak naprej glede razvoja oratorija pomenjajo oratoriji, ki jih je zložil *Carissimi*. (Zivel od l. 1604. do približno 1680.) Med tem ko se je pred njim uporabljaj še scenični aparat, je odpadel pri njegovih oratorijih. V obliki se je Carissimi že jako približal modernim oratorijem. Vokalne točke (recitativi, ariozzi, dueti in zbori) ter instrumentalne vloge se nahajajo v njih. Med mnogimi oratoriji tega mojstra omenjamo samo štiri, ki jih je šele pred kratkim izdal Chrysander v »Denkmäler der Tonkunst«, (Hamburg 1896. 2 zv.) Ti so: Jefte, Salomonova sodba, Baltazar in Jona. Razen imenovanega skladatelja je v 17. stol. še več drugih na Laškem zlagalo oratorije: *Leugrensi*, *Draghi*, *Marazzoli*, *Mazzocchi*, *Perti* i. dr. Vsi ti so zlagali oratorije in opere. Glasba v prvih in v drugih si je jako podobna. Še bolj se kaže vpliv opere na oratorij v 18. stol., ki ima tudi nebroj skladateljev, pišočih opere in oratorije. *Scarlatti*, *Leo*, *Durante*, *Pergolesi*, *Porpora*, *Fomelli*, *Hasse* etc. spadajo v to poglavje. Žal, da ni mogoče v oratorijih omenjenih mojstrov zaslediti kakega posebnega napredka v oratorijskem slogu; nasprotno je pravi oratorijski slog v tem stoletju pri Lahih brže nazadoval nego napredoval. Vzrok temu pojavu moremo iskati v tem, ker je paralelno z napredkom ariozne neapolitanske operne glasbe in z vstric ž njo se pojavljajočo in vedno bolj rastočo virtuoznostjo opernih pevcev in pevk, nastopajočih kot solisti, ginilo zanimanje za zborovo petje pri skladateljih, pri proizvajateljih in poslušalcih.

Na Francoskem najdemo v 17. stol. kot zastopnika oratorijske glasbe *Charpentiera*, ki pa ob svojem času ni našel posebnih konkurentov, oziroma naslednikov.

Na Nemškem je nastopil v 17. stol. *H. Schütz* (1585—1672) kot oratorijski skladatelj (Vstajenje Zveličarjevo, Sedem besedi Jezusovih na križu in 4 pasije) ter kot tak pripravljaj teren svojemu velikemu rojaku *J. Seb. Bachu* (1685—1750) ki je s svojimi pasijami (zlasti ono po sv. Mateju in ono po sv. Janezu) privedel te vrste glasbo do vrhunca. Isto treba reči o *Händlu* (1685—1759) glede njegovih slavni oratorijev (Savel, Izrael

v Egiptu, Mesija, Juda Makabejec i. dr.) Bach in Händel sta občudovanja vredna zlasti vsled svojih krasnih, široko zastavljenih in v vseh glasbenih ozirih imenitnih zborov.

Kot nadaljni vzorni oratorijski skladbi slovita *Jož. Haydnovo* »Stvarjenje« (zloženo l. 1797, prvič privatno izvajano l. 1798, javno l. 1799.) in »Letni časi« (zloženi l. 1800, izvajani prvič l. 1801).

Za Händlom in Haydnom najznamenitejši sta *Mendelssohnova* oratorija: »Pavel« (1836) in »Elija« (1846). Potem *Lisztov* »Kristus«, »Sv. Stanislav« in sv. Elizabeta«. Tudi *Schumann* (Nemec) in *Berlioz* (Francoz) imata na tem polju svoje zasluge.

V najnovjšem času (v drugi polovici 19. stol.) se je jela oratorijska glasba zapet bolj splošno gojiti. V krog oratorijskih skladateljev stopajo poleg Nemcev: Brahms etc. in ravnokar omenjenega Berliozza še drugi, Francozi: Massenet, Gounod, Franck, de Vincent d' Indy etc., Lahi: Perosi, Bossi etc., Belgijec: Tinel, Anglež: Elgar, Rus: Rubinstein, Čeh: Dvořák.

Lansko leto je dunajsko koncertno društvo »Wiener Singakademie« praznovalo 50letnico svojega obstoja. V publikaciji, ki jo je izdala »Singakademie« ob tej priliki, je priobčila kratka poročila 23 glasbenih kapacitet raznih narodnosti, v katerih se je večina izrekla za veliko glasbeno-kulturno in eminentnovzgojno vrednost oratorijev. —

Želimo le, da bi tudi ravnokar na programu dveh koncertov »Glasbene Maticice« stoječe prelepo *Perosijevo* oratorično delo »**Rojstvo Zveličarjevo**« v vseh ozirih imelo najlepše vspehe na slovenskih tleh.

D) Perosi pri slavnosti papeževega jubileja.

Dne 16. novembra prošlega leta je obhajal papež Pij X. jubilej v Vatikanski baziliki; pri slavnosti je pela slavnoznana Sikstinska kapela pod Perosi-jevim vodstvom. Izvajala je Palestrinovo mašo »Papae Marcelli« in nič manj kot devet Perosi-jevih himen in antifon. Pevci so bili razdeljeni v dva ločena zbora; eden je izvajal polifonne skladbe pod vodstvom Perosi-ja, drugi koralne speve pod vodstvom mojstra Rella. Časniki so pisali, da so bila proizvajanja izborna.

E) »Rojstvo« v Vidmu na Laškem.

Bilo je l. 1901 meseca septembra; tedaj se je v bližnjem laškem mestu Vidmu skozi štiri dni zapored pod osebnim vodstvom Perosi-jevim izvajal njegov oratorij »Natale«, *Rojstvo Izveličarjevo*. Krasno delo mojstra Perosi-ja je doseglo tako valikanski uspeh, da se je moralo izvajati štirikrat in vsakikrat je bilo navzočih več tisoč ljudi. Orkester in zbor sta bila razpostavljena pred velikim oltarjem Videmske katedrale na odru dva do tri metre visokem. Solisti so bili slavni baritonist Kaschmann, tenorist Fasciolo, sopran Ticci, mezzo-sopran Fino-Savio. Baritonist Kaschmann je rojen Hrvat, a že 30 let umetniško deluje na Laškem, je slaven operni pevec, a ima posebno veselje in nadarjenost za oratorijski slog. Koncertni vodja Hubad, ki je bil v Vidmu, trdi, da je Kaschmann najboljši baritonist, kar jih je še

čul. Pel je tako vzneseno, s tako lepim, čustva polnim glasom, vzorno deklamacijo in umetniško dovršenostjo, da je bilo občinstvo popolnoma očarano. Ono mesto oratorija, v katerem pripoveduje evangelist, da je sveta Deva »porodila prvorojenca, ga povila v plenice in položila v jaslice«, je pel tako ginljivo in občutno, da je občinstvo jokalo. A ko je prenehal, je nastal tak aplavz, da je moral Perosi točko ponoviti.

Med poslušalci so sedeli pod glavno kupolo cerkve trije škofje: benečanski patrijarh Sarto, sedanji papež Pij X., goriški kardinal Missia in domači nadškaf; vsi trije so bili tako navdušeni, da so tudi oni odločno in dolgotrajno ploskali.

Občinstvo je navdušeno slavilo Perosi-ja; kjerkoli se je pokazal v onih dneh, je na stotine ljudij hodilo za njim in vsklikalo: Eviva, eviva, maestro Perosi!

Največ občinstva je bilo pri oratoriju na Šmaren dan popoldne; posebni vlaki so ga pripeljali iz raznih krajev. Pri odhodu vlakov je bila na kolodvoru taka gnječa, da je bila smrtna nevarnost za občinstvo, vendar se ni prepetilo nič hudega.

»Rojstvo Izveličarjevo« se je izvajalo meseca septembra v Como ob navzočnosti kraljeve dvojice, potem v Milanu, Turinu, Rimu, Varšavi in Sijeni.

